

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce:	Politický rozměr náboženské výchovy v pluralitní společnosti; příspěvek k didaktickému zprostředkování křesťanství adolescentům
Autor:	Markéta Krouzová
Posudek vypracoval:	PaedDr. Petr Bauman

Diplomová práce si klade tyto otázky (volně cituji):

- Jak lze stručně charakterizovat pojmy náboženství a politika?
- Jsou tyto veličiny součástí kultury?
- Jak lze mladé, křesťansky smýšlející lidi, žijící v dnešní společnosti, vychovávat k etické a politické zodpovědnosti? Jak teoretické poznatky co nejlépe prakticky předat adolescentním studentům, a to pro ně co nejstravitelnější formou, tak, aby i je podnítila nejen k přemýšlení nad výše uvedenými tématy, ale především k citlivějším způsobům jednání se svými spolužáky, kolegy, kamarády a lidmi jiných kultur, politických názorů či náboženského vyznání?

Práce je členěna na část teoretickou (33 stran) a praktickou (26 stran). Teoretická část, členěná do pěti kapitol, nejprve definuje základní pojmy tématu, poté se zabývá vztahem náboženství a kultury, náboženství a politiky, církve a státu, dále politickým rozměrem vnitřního života církve a politickým rozměrem náboženské výchovy (výchova k porozumění náboženství křesťanů, výchova k porozumění náboženství jiných kultur). Teoretická část uzavírá tématem výchovy k porozumění křesťanství jako náboženské subkultury. Praktická část sestává z návrhů pěti vyučovacích bloků: křesťanská historie, křesťanské učení, křesťanský život, křesťanská liturgie, křesťanství ve výtvarném umění.

Jazyková a formální stránka práce, použité zdroje

Práce je psána čtivým a živým jazykem, vážnějším nedostatkem je pouze poměrně velký počet chyb ve psaní čárek ve větách. Stylistické neobratnosti se sice vyskytují, nikoli však ve velké míře.

Po stránce formální úpravy je práce pečlivá, v případě poznámek pod čarou snad až příliš (podle platné metodické příručky stačí zkrácená citace). V seznamu použitých zdrojů figuruje celkem 34 publikací, dvě z nich jsou cizojazyčné. Za nejzávažnější formální pochybení v práci považuji nesplnění předepsaného rozsahu; rozsah vlastního textu práce (úvod-závěr) činí pouze 64 stran.

Obsahová stránka práce

Velmi oceňuji autorčinu volbu zajímavého a obtížného tématu. Žel, v obsahové stránce práce spatřuji některé, dle mého názoru, vážné nedostatky, a kvalita obsahu tak nedokáže kompenzovat nižší rozsah práce. Pokud se autorka rozhodne práci dopracovat, aby dostala formálním požadavkům, doporučuji, aby zvažila následující poznámky:

- (1) V textu se hovoří o církvi a křesťanství, přičemž jsou tyto termíny užívány dosti nekonzistentně, a to ve dvojnásobném významu: „církve katolická“, nebo „jakákoliv církev, celý křesťanský svět“. Doporučuji sjednotit a důsledně odlišit používání těchto termínů.
- (2) Pojednání o vztahu náboženství a politiky, jak je pojato v hodnocené práci, neobstojí při kritičtějším zkoumání z pohledu politologie. Je velmi zjednodušující a schematizující, čímž rovněž vede k velmi problematickým (a ne vždy platným) závěrům. Z odborné politologické literatury byl použit pouze Scrutonův *Slovník politického myšlení*, což je jako základ odborného pojednání žalostně málo. Již samotné definice pojmů „stát“, „politika“ nebo „občanská společnost“ v první kapitole jsou velmi problematické a pro účely práce zcela nepostačující. Rovněž odvolání se pouze na myšlenky prof. Halíka a jejich prezentace bez uvedení protiargumentů jiných autorů nemůže být pro odbornou práci považováno za dostačující.
- (3) Při pojednání o vztahu politiky a náboženství (resp. církve a státu) práce přeskakuje mezi jednotlivými kulturními kontexty (zejm. USA x Evropa; Asii a Afriku bere v úvahu pouze minimálně) a informace platné pouze pro některý z těchto kontextů příliš zevšeobecňuje. (Opravdu platí argumentace, že princip oddělení státu od církve je překonaný? Není náboženská svoboda podmíněna právě existencí tohoto principu? Skutečně je tento princip uplatňován tak všeobecně, nebo je *de facto* realizován pouze ve Francii a v USA?)
- (4) Je pravda, že se v ostatních náboženských nehovoří o církvích, nicméně to nutně neznamená, že „tento model nelze aplikovat ani na vztah státu k ostatním náboženstvím“. Co například sunnitská a šíitská větev islámu a konsekvence jejich bojů pro politickou situaci v Iráku a dalších arabských zemích?
- (5) Na str. 18 je termín „fundamentalismus“ zaměňován s termínem „totalitarismus“.
- (6) Autorka řadu kontroverzních názorů prezentuje jako fakta, která nikterak neproblematizuje. Zdá se, že se příliš nesnaží o co nejobektivnější kritickou analýzu, ale spíše si vybírá kamínky, které se jí hodí do mozaiky, o jejíž výsledné podobě je tak jako tak předem přesvědčena. Např. „dva velké politické úkoly“ naší současné civilizace uvedené na str. 18 (posilování duchovně-kulturní stránky evropského integračního procesu a hledání nového sebeepochopení Západu) jsou zcela jednostranné a jako takové velmi problematické.
- (7) V kapitole 3.2, která se dotýká otázek politického rozměru vnitřního života církve, se autorka opírá o poměrně kritický tón vybraných autorů (Malý, Trojan), nicméně nelze nepostřehnout, že uspořádání církve a jeho důsledky pro vnímání církve jako „ideologického zátiší“, kde mimo jiné „panuje atmosféra strachu a bojácnosti vyjádřit jasně své názory“, kde „se vyskytují vládnoucí i ovládaní“ a „pracují mocenské mechanismy, které se snaží prosazovat oficiální stanoviska“ posuzuje na základě kritérií formulovaných v prostředí liberální demokracie. Církev (v práci je myšlena církev katolická) však je z hlediska

politologického teokracií, resp. monarchií, a tudíž uplatňovaná kritéria jsou pro ni zcela irelevantní. Tuto skutečnost však autorka zcela pomíjí a nijak nereflektuje.

- (8) V úvodu čtvrté kapitoly se autorka snaží používat moderní pedagogickou terminologii (edukant), poněkud však zarazí plytkost, s jakou k tématu přistupuje. Jedno ze stěžejních témat kapitoly vyčerpává formulací: „pojmy, se kterými je třeba ‚objekty‘ této náboženské výchovy ... blíže seznámit“. Zcela je pominuto, dle mého soudu pro téma naprosto zásadní, téma konstruktivismu a s ním související problematika prekonceptů, se kterými adolescenti operují. Rovněž autorkou použitý pojem „multimediální metoda“ je z hlediska didaktické terminologie velmi nezvyklý (nepřesný/chybný).
- (9) V páté kapitole je náboženství charakterizováno jako jedna ze subkultur „dnešního pluralitního světa“. Není spíše jednou z dimenzí kultury? Nebylo by vhodnější za subkultury označovat jednotlivá náboženská společenství?
- (10) Odstavec charakterizující subkulturu se v textu práce objevuje dvakrát v doslovně totožném znění, a to na str. 10-11 a 35.
- (11) Na str. 35 se tvrdí, že „jsou mladí věřící lidé diskriminováni svými vrstevníky, a to nejčastěji ve školním prostředí. Takový stav ... odporuje našim platným zákonům.“ Bylo by možné uvést příklad takového nezákonného jednání?
- (12) V návaznosti na tvrzení na str. 35 se nabízí otázka/pochybnost, zda autorka rozlišuje mezi fundamentalismem, extremismem a fanatismem.
- (13) V praktické části postrádám:
 - a. informace o kontextu, pro který jsou projektované vyučovací bloky určeny (předmět, obor, oblast, průřezové téma?) a nastínění alespoň rámcových vazeb na ostatní vyučovací obory či oblasti;
 - b. zdůvodnění dílčích cílů jednotlivých bloků, zejména jejich návaznosti na obecné výukové cíle definované v úvodu;
 - c. zdůvodnění výběru prezentovaných témat a zvolené návaznosti jednotlivých bloků, rovněž zdůvodnění výběru faktografie zařazené do výuky;
 - d. zdůvodnění zvolených výukových metod a organizačních forem výuky (Proč např. pro představení křesťanské liturgie byla zvolena „postmoderní analogie“ spíše než např. autentická návštěva kostela doplněná besedou s farářem?);
 - e. podrobnější časové rozvržení jednotlivých fází výuky a použitých metod;
 - f. odhad časové zátěže v rámci přípravy žáků na vyučování.
- (14) Praktické části by dle mého soudu prospělo výrazné zestručnění prezentovaných historických faktů (shrnutí v bodech namísto několikastránkového souvislého textu), a naopak rozšíření o didaktické informace (viz bod 13).

Z výše uvedených důvodů, zejména z důvodu nesplnění předepsaného rozsahu, práci **nedoporučuji** k obhajobě.

V Českých Budějovicích, 30. května 2007.

